

НАРОДНА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10 и 123/12), член 68 став 1 точка 1 и член 69 став 2 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10 и 26/13), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

ОДЛУКА за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 50/13)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишува методологијата за управување со кредитниот ризик којашто ги вклучува класификацијата, начинот на утврдување и висината на исправката на вредноста и на посебната резерва, опфатот и елементите на управувањето со кредитниот ризик и супервизорските стандарди за достасаните за наплата, а ненаплатени побарувања.

2. Одделни изрази употребени во оваа одлука го имаат следново значење:

2.1. Кредитен ризик претставува ризик од загуба за банката, поради неможноста нејзиниот клиент да ги намирува своите обврски кон неа, во договорениот износ и/или во договорените рокови.

2.2. Изложеноста на кредитен ризик (кредитната изложеност) ги опфаќа:

- билансните позиции врз основа на следниве побарувања: кредити и депозити; финансиски лизинг; извршени плаќања врз основа на дадени гаранции, акредитиви, авали и други вонбилансни позиции; камати; провизии и надомести; побарувања од Република Македонија и Народната банка на Република Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка); откупени побарувања (факторинг и форфетинг); вложувања во хартии од вредност и други финансиски инструменти коишто се чуваат до достасување; вложувања во хартии од вредност и други финансиски инструменти расположливи за продажба и други билансни побарувања коишто ја изложуваат банката на кредитен ризик;

- вонбилансните позиции врз основа на: неискористени неотповикливи рамковни кредити; неискористени неотповикливи кредити врз основа на дозволени пречекорувања, кредитни картички и друг вид потенцијална кредитна изложеност; неизвршени преземени неотповикливи обврски за откуп на побарувања (факторинг и форфетинг); издадени непокриени гаранции;

отворени непокриени акредитиви; дадени авали; дадени акцепти; издадени непокриени чинидбени гаранции и други вонбилансни позиции коишто претставуваат потенцијална обврска за банката.

Следниве позиции не се дел од кредитната изложеност:

- паричните средства, средствата на сметките на банката кај Народната банка, нематеријалните средства, земјиштето, недвижностите и опремата, природните богатства, средствата преземени врз основа на ненаплатени побарувања, средствата за работа и залихите;
- ставките коишто ја изложуваат банката на пазарен и/или друг вид ризик, различен од кредитниот ризик: вложувања во хартии од вредност и други финансиски инструменти чувани за тргување; вложувања во хартии од вредност и други финансиски инструменти коишто се мерат по објективна вредност преку билансот на успех; вложувања во подружници, придружени друштва и заедничко дејствување и кредити и побарувања коишто се мерат по објективна вредност преку билансот на успех.

2.3. Клиент претставува лице кон кое е воспоставена кредитна изложеност.

2.4. Нефункционално побарување претставува кредитна изложеност којашто е класифицирана во категориите на ризик „Г“ или „Д“, како и кредитна изложеност од ставот 2, односно ставот 3 од оваа потточка.

Како нефункционално побарување се смета и поединечен договор за кредитната изложеност класифициран во категоријата на ризик „В“ којшто по која било основа (главница, камата, други некаматни приходи) не е наплатен подолго од 90 дена сметано од денот на достасувањето, при што ненаплатениот износ којшто е достасан подолго од 90 дена е поголем од:

- 1.000 денари, за изложености кон физички лица;
- 3.000 денари, за изложености кон мали друштва;
- 10.000 денари, за изложености кон останати правни лица.

По исклучок на ставот 2 од оваа потточка, банката може како нефункционално побарување да го смета секој договор за кредитна изложеност класифициран во категоријата на ризик „В“ којшто по која било основа не е наплатен подолго од 90 дена сметано од денот на достасувањето, но банката е должна да ја користи оваа можност за сите изложености, без разлика на ненаплатениот износ, видот на изложеноста и на клиентот и тоа да го уреди со своите интерни акти.

Изложеноста класифицирана во категориите на ризик „Г“ или „Д“ може да се исклучи од категоријата на нефункционални побарувања, само доколку се исполнети условите за нејзина прекласификација во подобра категорија на ризик и доколку банката го наплати целиот износ којшто е достасан подолго од 31 ден.

Изложеноста класифицирана во категоријата на ризик „В“ може да се исклучи од категоријата на нефункционални побарувања, само доколку банката го наплати целиот износ којшто е достасан подолго од 31 ден.

2.5. Портфолиото на кредити вклучува изложености коишто:

- можат да бидат дел од портфолио на мали кредити, согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, или
- ги исполнуваат критериумите од Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот за побарувања покриени со станбен објект.

Во портфолиото на кредити не можат да се вклучат нефункционални побарувања.

2.6. Стапка на очекувана загуба (англ. expected loss) за одредено портфолио на кредити претставува производ на веројатноста за ненаплата и стапката на загуба заради ненаплата на изложеностите од портфолиото на кредити.

Веројатност за ненаплата (англ. probability of default) на изложености од портфолиото на кредити ја претставува веројатноста дека изложености од портфолиото на кредити ќе добијат нефункционален статус во период од дванаесет месеци и се утврдува како повеќегодишен просек на годишни стапки на ненаплата. Годишните стапки на ненаплата се добиваат како однос помеѓу бројот на изложености коишто во периодот од дванаесет месеци добиле нефункционален статус и бројот на сите изложености во тоа портфолио на почетокот на тој период.

Стапката на загуба заради ненаплата (англ. loss given default) ја претставува просечната загуба којашто ја остварила банката за нефункционални и отпишани побарувања со слични карактеристики како портфолиото на кое се однесува стапката на загуба заради ненаплата, во период од најмногу три години. Како загуба се смета ненаплатениот дел од нефункционалните побарувања и од отпишаните побарувања.

2.7. Станбен објект е семејна куќа или стан, како и градежното земјиште наменето за градба на семејни куќи или станови за кое е обезбедена соодветна дозвола за градба. Гаражата или местото за паркирање, подрумот, балконот, терасата, лоѓијата или дворното место се сметаат за станбен објект доколку над нив е воспоставен залог, заедно со семејната куќа или станот.

2.8. Деловен простор е секој објект наменет за вршење одредена деловна или комерцијална активност, со исклучок на фабриките и другите слични производствени капацитети и земјоделското земјиште. Градежното земјиште се смета за деловен простор, доколку е наменето за градба на деловен простор и е обезбедена соодветна дозвола за градба. Гаражата или местото за паркирање или дворното место се сметаат за деловен простор, доколку над нив е воспоставен залог, заедно со деловниот простор. Опремата во деловниот простор се смета за деловен простор, доколку над неа е воспоставен залог, заедно со деловниот простор, со исклучок на канцелариската опрема, компјутерите, мебелот и другата слична опрема.

2.9. Рок на достасување е последниот ден на кој клиентот бил должен да плати одреден износ на пари, согласно со договорот склучен со банката. По истекот на овој рок, побарувањето или делот од побарувањето се смета за достасано.

2.10. Рефинансирањето претставува:

- консолидација на повеќе побарувања на банката во едно побарување којашто не е резултат на влошената финансиска состојба на клиентот;
- менување на договорните услови коешто не е резултат на промени во интерните акти на банката (пр. продолжување на рокот на достасување, намалување на каматната стапка и слично) и коешто не е резултат на влошената финансиска состојба на клиентот, или
- одобрување кредитна изложеност за плаќање на кредитната изложеност (во целост или делумно) на друга банка во Република Македонија.

2.11. Реструктурирање на побарување/побарувања значи воспоставување кредитна изложеност од страна на банката за замена на едно или повеќе постоечки побарувања или промена на постоечка кредитна изложеност, при што се извршени измени на договорните услови коишто се резултат на влошената финансиска состојба на клиентот, што меѓу другото вклучува:

- продолжување на рокот на достасување;
- намалување на каматната стапка;
- намалување на висината на побарувањето (главница и/или достасана камата и провизија) преку отпис;
- капитализација на камата;
- консолидација на повеќе побарувања во едно побарување со менување на договорните услови, или
- други слични активности.

2.12. Капитализација на камата претставува припишување или конверзија на побарување врз основа на камата на/во побарување врз основа на главница.

2.13. Кредитирање за наплата на побарување/побарувања претставува директно или индиректно одобрување кредитна изложеност за наплата на побарување/побарувања на банката.

2.14. Првокласна странска банка е секоја странска банка чијшто последен долгорочен кредитен рејтинг е најмалку еднаков на AA- (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или на Aa3 (согласно со рејтингот на „Мудис“).

2.15. Датум на очекувана наплата на обезбедувањето е датумот кога банката очекува дека ќе ја наплати кредитната изложеност, преку продажба на обезбедувањето со кое е обезбедена таа изложеност.

2.16. Мали друштва се лицата коишто согласно со Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот се определени како мали друштва.

2.17. Под методологија за утврдување на адекватноста на капиталот се подразбира Одлуката за методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот и соодветното упатство за спроведување на оваа одлука.

2.18. Под методологија за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи се подразбира Одлуката за Методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи.

За термините коишто не се дефинирани во оваа одлука се применува значењето утврдено со Законот за банките.

3. Банката врши класификација и утврдува исправка на вредноста и посебна резерва на поединечна основа за сите кредитни изложености, со примена на одредбите од главата II од оваа одлука.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, банката може да ги класифицира кредитните изложености коишто можат да бидат дел од портфолиото на кредити и да утврдува исправка на вредноста и посебна резерва на групна основа, согласно со одредбите од главата III.1 од оваа одлука.

За изложеностите од ставот 1 од оваа точка за кои банката на поединечна основа ќе утврди дека не треба да издвои исправка на вредноста или посебна резерва, таа врши класификација и утврдува исправка на вредноста и посебна резерва на групна основа за група слични финансиски инструменти, согласно со одредбите од главата III.2 од оваа одлука.

По исклучок на ставот 3 од оваа точка, банката не е должна да врши класификација и да утврдува исправка на вредноста и посебна резерва на групна основа за група слични финансиски инструменти, за следниве кредитни изложености кај кои не е утврдена исправка на вредноста или посебна резерва на поединечна основа:

- вложувања во сопственички хартии од вредност;
- побарувања од Европската централна банка и централните влади и централните банки на земјите чишто побарувања согласно со методологијата за утврдување адекватност на капиталот имаат пондер на ризичност од 0%;
- побарувања обезбедени со првокласни инструменти за обезбедување;
- побарувања од финансиски институции;
- вонбилансни позиции врз основа на: неизвршени преземени неотповикливи обврски за откуп на побарувања (факторинг и форфетинг), издадени непокриени гаранции, отворени непокриени акредитиви, дадени авали, дадени акцепти и издадени непокриени чинидбени гаранции;
- во случаите од точката 9 став 3 од оваа одлука.

4. Општи показатели за оштетување коишто се користат при класификацијата и утврдувањето на исправката на вредноста и на посебната резерва се:

- информација за финансиска потешкотија на клиентот;
- информација за непочитување на договорот, вклучително и неплаќање или доцнење на плаќањата на достасаните обврски;
- извесност дека клиентот ќе влезе во стечајна постапка;
- исчезнување на активен пазар за одредено побарување или финансиски инструмент, или
- податоци коишто укажуваат дека постои намалување во проценетите идни парични текови за група кредитни изложености, во споредба со нивното почетно признавање, иако намалувањето не може да се поврзе со поединечна кредитна изложеност, вклучувајќи:
 - а) негативни промени во платежната способност на клиентите (на пример: зголемен број на задоцнети плаќања), или
 - б) влошување на националните или локалните економски услови коишто влијаат врз плаќањето на обврските на клиентите (на пример: зголемување на стапката на невработеност во географската област на клиентот, намалување на цените на имотот којшто служи како обезбедување, намалување на цената на производот што го произведуваат, односно на услугата што ја даваат клиентите и слично).

II. КЛАСИФИКАЦИЈА И УТВРДУВАЊЕ НА ИСПРАВКАТА НА ВРЕДНОСТА И НА ПОСЕБНАТА РЕЗЕРВА НА ПОЕДИНЕЧНА ОСНОВА

II.1 Класификација на поединечна основа

5. Банката е должна да изврши класификација на клиентот и/или на кредитната изложеност во категориите на ризик од точката 7 од оваа одлука.

Банката задолжително ја врши класификацијата од ставот 1 од оваа точка еднаш месечно.

6. При класификацијата, банката ги има предвид:

- кредитната способност на клиентот;
- уредноста во намиравањето на обврските;
- обезбедувањето.

Кредитната способност на клиентот се оценува според следниве критериуми:

- карактерот на клиентот, односно неговите статусни и економски особености и квалитетот и стручноста на органите на управување и надзор;
- квалитетот на програмата/проектот за што е побарана финансиска поддршка од банката или за кои е основан клиентот;
- проценка дали употребата на средствата според договорената намена на кредитната изложеност ќе предизвика готовински прилив кај

- клиентот во обемот и динамиката што ќе одговараат на договорениот начин на отплата на обврските;
- висината на капиталот, резервите и имотната сила на клиентот, како и способноста за остварување идни парични приливи за отплата на обврските;
 - перспективата на клиентот и на дејноста на која ѝ припаѓа клиентот;
 - можните влијанија од лицата поврзани со клиентот врз неговата кредитна способност;
 - политичката и економската состојба на земјата каде што се наоѓа клиентот-нерезидент;
 - нивото на задолженост на клиентот врз основа на кредити и други форми на кредитна изложеност од банката и од други банки, обврски кон други правни и физички лица и слично, утврдено врз основа на внатрешни и/или надворешни извори на податоци (пр. Кредитен регистар на Народната банка, кредитни бироа и слично);
 - изложеноста на клиентот на валутен ризик и на други ризици.

Кредитната способност на клиентот се оценува:

- во моментот на одобрувањето на кредитната изложеност;
- најмалку еднаш на шест месеци или почесто заради појава на општите показатели за оштетување од точката 4 од оваа одлука;
- при реструктурирање или рефинансирање.

По исклучок на ставот 3 од оваа точка, кредитната способност на клиентот - физичко лице се оценува најмалку во моментот на одобрувањето на кредитната изложеност или при реструктурирањето или рефинансирањето, при што се имаат предвид критериумите од ставот 2 од оваа точка коишто одговараат на карактеристиките на физичките лица.

При утврдување на уредноста во намирувањето на обврските банката ги има предвид:

- тековните денови на доцнење и начинот на намирување на кредитната изложеност во текот на претходниот период од најмалку шест месеци;
- кредитната историја на клиентот, што подразбира проверка на вообичаениот начин на отплаќање на сите обврски на клиентот кон банката и/или други банки во текот на претходниот период од најмалку шест месеци.

При класификацијата на кредитната изложеност, банката го зема предвид обезбедувањето само доколку станува збор за првокласни инструменти за обезбедување и во случаите од точката 11 од оваа одлука.

7. Банката врши класификација во следниве категории на ризик:

7.1. Во категоријата на ризик „А“ се класифицира кредитната изложеност којашто ги исполнува следниве критериуми:

- побарувања од Европската централна банка, како и од централните влади и централните банки на земјите чишто побарувања согласно со методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот

имаат пондер на ризичност од 0% и коишто го исполнуваат критериумот од алинејата 4 од оваа потточка;

- делот од кредитната изложеност којшто е обезбеден со првокласни инструменти за обезбедување, дефинирани во точката 12 од оваа одлука, доколку инструментот се активира во рок од 60 дена од рокот на достасувањето на таа изложеност;
- финансиската состојба и паричните текови на клиентот овозможуваат негово натамошно работење и можност за намирување на тековните и идните обврски кон банката;
- обврските врз основа на кредитната изложеност се извршуваат во рокот на достасување или со задоцнување до 31 ден, или
- во последните дванаесет месеци не е извршено реструктурирање на кое било побарување од клиентот.

По исклучок на ставот 1 алинеја 4 од оваа потточка, банката може во категоријата на ризик „А“ да ја класифицира кредитната изложеност којашто се намирува со задоцнување подолго од 31 ден, доколку вкупниот износ што не е наплатен подолго од 31 ден е помал од 500 денари и задоцнувањето не е подолго од 60 дена.

7.2. Во категоријата на ризик „Б“ се класифицира кредитната изложеност којашто ги исполнува следниве критериуми:

- клиентот покажува финансиски слабости, но неговите парични приливи се доволни за редовно намирување на достасаните обврски;
- обврските врз основа на кредитната изложеност најчесто се извршуваат со задоцнување до 60 дена, или со исклучок до 90 дена, доколку доцнењето е само повремено во интервалот од 61 до 90 дена, или
- во последните шест месеци не е извршено реструктурирање на кредитната изложеност.

7.3. Во категорија на ризик „В“ се класифицира кредитната изложеност којашто ги исполнува следниве критериуми:

- паричните приливи на клиентот се несоодветни за редовно намирување на обврските;
- постои несоодветна рочна структура на изворите на финансирање на програмата/проектот за која/кој е побарана финансиска поддршка од банката и приливите врз основа на програмата/проектот;
- банката не располага со потребните и ажурирани информации за да ја оцени кредитна способност на клиентот;
- кредитната изложеност е реструктурирана;
- обврските врз основа на кредитната изложеност најчесто се извршуваат со задоцнување до 120 дена, или со исклучок до 180 дена, доколку доцнењето е само повремено во интервалот од 121 до 180 дена;
- клиентот - нефинансиско лице има побарувања врз основа на финансиски кредит од лице со кредитен рејтинг еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“) или од лице со повисок кредитен рејтинг, но со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е

- еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“), или
- клиентот - нефинансиско лице има побарувања врз основа на финансиски кредит од лице за кое не е утврден кредитен рејтинг, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е еднаков или понизок од Б- (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Б3 (согласно со рејтингот на „Мудис“) или е со седиште во земја за која не е утврден кредитен рејтинг.

По исклучок на ставот 1 од оваа потточка, банката може да не ја класифицира кредитната изложеност кон клиентот од ставот 1 алинеи 6 и 7 од оваа потточка во категоријата на ризик „В“, доколку:

- изложеноста е врз основа на царинска гаранција или гаранција за учество на тендер;
- финансискиот кредит е помал од 31.000.000 денари (доколку финансискиот кредит е даден во странска валута, се зема предвид денарската противвредност на дадениот кредит), или
- финансискиот кредит е еднаков или поголем на/од 31.000.000 денари, а изложеноста на банката е поголема од износот на финансискиот кредит и банката извршила исправка на вредноста, односно издвоила посебна резерва, најмалку во износот над 20% од износот на финансискиот кредит, при што кредитната изложеност или клиентот ги исполнува условите за класификација во друга категорија на ризик.

7.4. Во категорија на ризик „Г“ се класифицира кредитната изложеност којашто ги исполнува следниве критериуми:

- клиентот е неликвиден;
- наплатата на кредитната изложеност зависи од активирањето на инструментите за обезбедување од точката 11 од оваа одлука;
- обврските врз основа на кредитната изложеност најчесто се извршуваат со задоцнување до 240 дена, или со исклучок до 300 дена, доколку доцнењето е само повремено во интервалот од 241 до 300 дена, освен обврските од точката 11 од оваа одлука за кои се применува исклучокот од точката 14 од оваа одлука;
- клиентот (вклучувајќи ги и владите и централните банки) е со кредитен рејтинг еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“);
- клиентот е со кредитен рејтинг повисок од рејтингот од алинејата 4 од оваа потточка, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е еднаков или понизок од ЦЦЦ+ (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Цаа1 (согласно со рејтингот на „Мудис“), или
- клиентот нема кредитен рејтинг, но е со седиште во земја чијшто кредитен рејтинг е еднаков или понизок од Б- (согласно со рејтингот на „Стандард и Пурс“ или „Фич“) или Б3 (согласно со рејтингот на „Мудис“) или е со седиште во земја за која не е утврден кредитен рејтинг.

По исклучок на ставот 1 од оваа потточка, банката може да не ја класифицира изложеноста од ставот 1 алинеи 4, 5, и 6 од оваа потточка во категоријата на ризик „Г“, доколку станува збор за вонбилансно побарување врз основа на царинска гаранција или гаранција за учество на тендер.

7.5. Во категорија на ризик „Д“ се класифицира кредитната изложеност којашто ги исполнува следниве критериуми:

- обврските врз основа на кредитната изложеност најчесто се извршуваат со задоцнување над 241 ден, освен обврските од точка 11 од оваа одлука коишто врз основа на точката 14 од оваа одлука можат да бидат класифицирани во категоријата на ризик „Г“;
- над клиентот е воведена стечајна или ликвидациона постапка;
- клиентот го оспорува постоењето на кредитната изложеност (во судска или вонсудска постапка), или
- банката очекува дека ќе наплати само мал дел од кредитната изложеност кон клиентот.

II.2 Утврдување на исправката на вредноста и на посебната резерва на поединечна основа

8. По извршената класификација, банката ја оценува потребата и соодветно врши исправка на вредноста на побарувањата, односно издвојува посебна резерва за вонбилансните позиции коишто произлегуваат од секој поединечен договор за кредитна изложеност склучен со клиентот, преку утврдување на сегашната вредност на идните парични текови коишто ќе настанат врз основа на тие побарувања.

Банката е должна да го утврдува износот на исправката на вредноста или на посебната резерва најмалку на месечна основа.

9. Износот на исправката на вредноста за билансните позиции на поединечна основа се утврдува како разлика помеѓу сметководствената вредност на билансните позиции и сегашната вредност на идните очекувани парични текови врз основа на тие побарувања. Сегашната вредност на билансните позиции се добива со дисконтирање на очекуваните идни парични текови врз основа на тие побарувања со употреба на ефективната каматна стапка (определена согласно со методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи) утврдена врз основа на договорните услови.

Банката е должна да изврши целосна исправка на вредноста на пресметаната камата на нефункционалните побарувања.

По исклучок на точката 8 став 1 и ставот 1 од оваа точка, по извршената класификација за кредитната изложеност којашто се состои само од камата (главниот долг е затворен) и/или само од провизии и надомести (за згасната вонбилансна позиција или за затворен главен долг), банката не е должна да утврдува сегашна вредност на очекуваните идни парични текови, а износот на исправката на вредноста го утврдува согласно со точката 15 од оваа одлука.

10. Износот на посебната резерва за вонбилансните позиции на поединечна основа, се утврдува само во случај на очекувани парични одливи врз основа на преземените потенцијални обврски и тој е еднаков на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови како резултат на плаќањата на банката врз основа на преземените потенцијални обврски и на наплатите од клиентот, дисконтирани со тековната пазарна цена на безризичните хартии од вредност издадени во иста валута и со ист рок на достасување како валутата и рокот на достасување на очекуваното плаќање или наплата.

Доколку не постои тековна пазарна цена на безризични хартии од вредност со ист рок на достасување како рокот на достасување на очекуваното плаќање, утврдувањето на сегашната вредност на очекуваното плаќање врз основа на преземената потенцијална обврска на банката се врши со тековна пазарна цена на безризични хартии од вредност со најблиска рочност до рочноста на очекуваното плаќање.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, за кредитната изложеност којашто е настаната врз основа на ист договорен однос и вклучува билансни и вонбилансни позиции (на пример: искористени и неискористени пречекорувања и кредити врз основа на кредитни картички, искористен и неискористен дел од неотповикливи рамковни кредити, провизија за вонбилансна позиција и самата вонбилансна позиција и слично), банката треба да примени ист процент на исправка на вредноста и на посебна резерва за сите делови на изложеноста.

11. За кредитните изложености класифицирани во категориите на ризик „Г“ и „Д“ коишто банката очекува да ги наплати преку активирање на обезбедувањето, таа може да ја земе предвид вредноста на обезбедувањето при утврдувањето на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови на тие изложености, доколку:

11.1. Обезбедувањето е инструмент за обезбедување од точката 12 од оваа одлука.

11.2. Обезбедувањето е залог на станбен објект или деловен простор и се исполнети следниве услови:

- банката обезбедува процена на пазарната вредност на станбениот објект или деловниот простор најмалку еднаш годишно. Банката е должна да обезбеди процена на пазарната вредност на објектот и во пократок период, доколку настане значителен пад на пазарните цени на слични објекти или доколку побарувањето покриено со станбен објект или деловен простор надминува 5% од сопствените средства на банката. Процената на пазарната вредност на објектот се врши согласно со закон, и
- банката поседува уредна документација за заложениот објект, којашто се состои од: нотарски акт со прилози за воспоставен залог над објектот, вклучително и клаузула за извршност; имотен лист или друг доказ од надлежна институција за воспоставен залог на објектот, при што се има предвид пазарната вредност на заложениот објект во однос на вкупниот долг на клиентот којшто е обезбеден со тој објект;

осигурителна полиса за станбениот објект или деловниот простор винкулирана во корист на банката и друга соодветна документација.

11.3. Обезбедувањето е залог на побарувањата од Република Македонија (централната влада и јавните институции во Република Македонија коишто согласно со методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот имаат третман на централна влада), при што банката поседува уредна документација за залог согласно со закон, залогот е впишан во заложен регистар и има прв ред на наплата во однос на останатите залогопримачи.

12. За првокласни инструменти за обезбедување во смисла на оваа одлука се сметаат:

12.1. Паричен депозит и владетелски залог на злато или други благородни метали, при што е потребно истовремено да бидат исполнети следниве услови:

- рокот на достасување на паричниот депозит е еднаков или подолг од рокот на достасување назначен во договорот за кредитната изложеност;
- паричниот депозит или залогот на злато и други благородни метали можат да се повлечат од страна на клиентот само за делот од кредитната изложеност којшто е намирен;
- постои писмен документ со кој се потврдува намената на депозитот, односно на залогот на злато и други благородни метали како средство за обезбедување на кредитната изложеност;
- паричниот депозит или залогот на злато или други благородни метали се определени како средство за обезбедување во договорот за кредитната изложеност;
- во случај на активирање на обезбедувањето, банката е единствениот корисник на паричниот депозит, на заложеното злато или на заложените други благородни метали;
- активирањето на обезбедувањето да настане во услови кога клиентот не ги исполнува своите обврски коишто произлегуваат од договорот за кредитната изложеност.

12.2. Хартии од вредност издадени од Европската централна банка и од централните влади, централните банки, мултилатералните развојни банки и меѓународните организации коишто побарувања согласно со методологијата за утврдување адекватност на капиталот, имаат пондер на ризичност од 0%.

12.3. Хартии од вредност коишто Народната банка ги прифаќа како обезбедување при спроведувањето на монетарните операции.

12.4. Хартии од вредност (со исклучок на субординираните и конвертибилните должнички инструменти) издадени од првокласни странски банки.

12.5. Должнички инструменти (со исклучок на субординираните и конвертибилните должнички инструменти) издадени од домашни банки.

12.6. Безусловни гаранции платливи на првиот писмен повик и издадени од Европската централна банка и од централните влади, централните банки, мултилатералните развојни банки и меѓународните организации, чиешто побарувања, согласно со методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот, имаат пондер на ризичност од 0% и лица основани од овие институции, чиешто работење и обврски се целосно покриени со експлицитна гаранција издадена од овие институции.

12.7. Безусловни гаранции платливи на првиот писмен повик и издадени од домашни и првокласни странски банки.

12.8. Полиси за осигурување на побарувања коишто ги издава Македонската банка за поддршка на развојот, винкулирани во корист на банката.

При утврдувањето на првокласните инструменти за обезбедување од ставот 1 од оваа точка, во централната влада се вклучуваат и јавните институции коишто согласно со методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот имаат третман на централна влада.

13. Обезбедувањето коешто ги исполнува условите од точката 11 од оваа одлука се вклучува во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови, во износ којшто е еднаков на помалиот износ од вредноста на обезбедувањето и вкупната кредитна изложеност којашто е покриена со обезбедувањето, при што дисконтирањето го опфаќа периодот до датумот на очекувана наплата на обезбедувањето.

Вредноста на обезбедувањето од ставот 1 од оваа точка е еднаква на:

- 100% од објективната вредност на обезбедувањето - за инструментите за обезбедување од точка 12 од оваа одлука;
- 70% од процената на пазарната вредност на обезбедувањето - за станбен објект;
- 50% од процената на пазарната вредност на обезбедувањето - за деловен простор;
- 100% од вредноста на заложените побарувања - за залог на побарувања од Република Македонија.

Датумот на очекувана наплата на обезбедувањето за обезбедувањата од точката 11 потточка 11.2 од оваа одлука, не може да е пократок од четири години од датумот на утврдување на исправката на вредноста.

Банката треба да обезбеди документираност на начинот на утврдување на вредноста на обезбедувањето и на датумот на вклучување на вредноста на обезбедувањето во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови.

14. Банката е должна да ја прекласифицира кредитната изложеност од точката 11 од оваа одлука којашто е класифицирана во категоријата на ризик „Г“ и којашто не е наплатена во период од една година по датумот на

вклучување на вредноста на обезбедувањето во пресметката на сегашната вредност на очекуваните идни парични текови, во категорија на ризик „Д“.

15. Банката врши исправка на вредноста, односно издвојува посебна резерва за секоја одделна изложеност, во рамките на следниве граници:

- од 0% до 5% од кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „А“;
- над 5% до 20% од кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „Б“;
- над 20% до 45% од кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „В“;
- над 45% до 70% од кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „Г“;
- над 70% до 100% од кредитната изложеност класифицирана во категоријата на ризик „Д“.

Износот на извршената исправка на вредноста, односно износот на издвоената посебна резерва за поединечната кредитна изложеност не може да биде понизок од долната граница предвидена во ставот 1 од оваа точка за секоја одделна категорија на ризик.

Доколку, при утврдувањето на сегашната вредност на кредитната изложеност којашто се класифицира на поединечна основа, банката утврди повисок износ на исправка на вредноста, односно повисок износ на издвоена посебна резерва од износот пропишан со ставот 1 од оваа точка за категоријата на ризик во која е класифицирана кредитната изложеност, таа е должна да изврши прекласификација на изложеноста во соодветната категорија на ризик којашто одговара на утврдениот износ на исправка на вредноста, односно на износот на издвоена посебна резерва.

Банката не врши исправка на вредноста, односно не издвојува посебна резерва (исправката на вредноста, односно посебната резерва е еднаква на 0% од кредитната изложеност) за кредитните изложености од точката 7 потточка 7.1 алинеи 1 и 2 од оваа одлука.

За нефункционалните побарувања класифицирани во категоријата на ризик „В“, банката треба да утврди исправка на вредноста од најмалку 30% од износот на побарувањето.

По исклучок на ставот 1 алинеја 5 од оваа точка, банката е должна да врши исправка на вредноста, односно да издвојува посебна резерва во износ од најмалку 85% за кредитните изложености обезбедени со залог на фабрики и други слични производствени капацитети, земјоделско земјиште и производи чијашто цена зависи од движењата на цената на тој производ на светските берзи, доколку банката поседува уредна документација за залогот, и тоа:

- за фабриките и другите слични производствени капацитети и земјоделското земјиште: нотарски акт со прилози за воспоставен залог над недвижниот имот, вклучително и клаузула за извршност; имотен лист или друг доказ од надлежна институција за воспоставен залог на недвижен имот, при што се има предвид пазарната

вредност на заложениот имот во однос на вкупниот долг на клиентот којшто е обезбеден со тој имот; осигурителна полиса за недвижниот имот, винкулирана во корист на банката; важечка процена на пазарната вредност на недвижниот имот, извршена согласно со закон и друга соодветна документација;

- за производите чијашто цена зависи од движењата на цената на тој производ на светските берзи: доказ за упис во заложен регистар; прв ред на наплата во однос на останатите залогопримачи; осигурителна полиса за заложениот производ, винкулирана во корист на банката; право на контрола и физичка проверка на залогот, на редовна основа; доказ за редовно следење на пазарната вредност на заложениот производ на светските берзи и друга слична документација.

Банката врши исправка на вредноста, односно издвојува посебна резерва во износ од 100%, за кредитната изложеност којашто исполнува најмалку еден од следниве критериуми:

- постојат цврсти очекувања дека банката нема да биде во можност да наплати ниту дел од изложеноста;
- клиентот ги извршува обврските врз основа на таа изложеност со задоцнување подолго од 365 дена и притоа банката нема обезбедување за изложеноста или има обезбедување, но тоа е со спорна правна основа;
- клиентот ги извршува обврските врз основа на изложеностите од ставот б од оваа точка со задоцнување подолго од две години;
- банката има обезбедување за изложеноста коешто ги исполнува условите од точката 11 од оваа одлука, но банката не ја наплатила изложеноста во период од четири години по датумот на вклучување на вредноста на обезбедувањето во утврдувањето на исправката на вредноста.

II.3 Класификација на кредитната изложеност и утврдување исправка на вредноста на поединечна основа за вложувања во хартии од вредност расположливи за продажба

16. Во случаите кога банката ќе оцени дека, согласно со точките 4 и 6 од оваа одлука, вложувањето во хартии од вредност расположливи за продажба е оштетено, банката ќе утврди износ на исправка на вредноста којшто е еднаков на негативната разлика помеѓу објективната вредност и амортизираната набавна вредност утврдени согласно со методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи.

Врз основа на исправката на вредноста од ставот 1 од оваа точка, банката ги распределува вложувањата во хартии од вредност расположливи за продажба во категориите на ризик, согласно со точката 15 од оваа одлука.

17. Банката не смее да врши ослободување на исправката на вредноста за вложувањата во сопственички хартии од вредност расположливи за продажба.

18. На вложувањата во хартии од вредност расположливи за продажба соодветно се применуваат одредбите од точката 3 ставови 3 и 4 од оваа одлука.

III. КЛАСИФИКАЦИЈА И УТВРДУВАЊЕ НА ИСПРАВКАТА НА ВРЕДНОСТА И НА ПОСЕБНАТА РЕЗЕРВА НА ГРУПНА ОСНОВА

III.1 Портфолио на кредити

19. Банката врши класификација на портфолиото на кредити на месечна основа преку утврдување на исправката на вредноста/посебната резерва којашто служи како основа за распределување на изложеностите од ова портфолио во категориите на ризик, согласно со точката 15 од оваа одлука.

20. Вкупниот износ на портфолиото на кредити не смее да надминува 50% од вкупната кредитна изложеност на банката.

Во случај на надминување на лимитот од ставот 1 од оваа точка, банката е должна да изврши прераспоредување на дел од изложеностите од портфолиото на кредити во изложености коишто се класифицираат на поединечна основа, сè до достигнувањето на пропишаниот лимит.

21. Банката е должна да изврши сегментација на портфолиото на кредити на повеќе хомогени потпортфолија според сродноста на поединечните кредитни изложености (на пример: исто обезбедување, ист извор на отплата, географска локација на кредитокорисниците, возраст, занимање, дејност на работодавателот или фирмата во која е вработено лицето, ист кредитен производ, доцнење во плаќањето на обврските кон банката и слично).

За секое потпортфолио банката е должна да има податоци за кредитните изложености коишто биле дел од потпортфолиото, но коишто во текот на годината биле отпишани или добиле статус на нефункционални побарувања и соодветно да ги земе предвид при утврдувањето на стапката на очекувана загуба.

22. За секое одделно потпортфолио на кредити, банката ја утврдува исправката на вредноста и на посебната резерва со користење на стапките на очекувана загуба за тоа потпортфолио.

23. При определувањето на веројатноста за ненаплата, банката е должна да утврди годишни стапки на ненаплата за секое потпортфолио на кредити за период од најмалку последните пет години. Банката може да им додели поголем пондер на поновите годишни стапки на ненаплата, доколку покаже дека тие пореално ја прикажуваат веројатноста за ненаплата и очекуваната загуба. Веројатноста за ненаплата на изложеностите од портфолиото на кредити не може да биде пониска од 0,03%.

При утврдувањето на стапката на загуба заради ненаплата, банката е должна да има историски податоци за остварената загуба од нефункционални и отпишани побарувања со слични карактеристики коишто го добиле овој статус најмногу пред пет години.

Доколку банката не располага со доволно податоци за да може да ја утврди стапката на загуба заради ненаплата за определено потпортфолио на кредити, должна е да применува стапка на загуба заради ненаплата којашто не може да е пониска од 90%.

III.2 Група на слични финансиски инструменти

24. Банката е должна изложеностите за кои не е определена исправка на вредноста на поединечна основа да ги класифицира на групна основа за група на слични финансиски инструменти, согласно со точката 3 ставови 3 и 4 од оваа одлука.

Врз основа на утврдениот износ на исправката на вредноста, односно на посебната резерва, банката ги распределува изложеностите од ставот 1 од оваа точка во категориите на ризик соодветно на одредбите од точката 15 од оваа одлука.

Банката ги распоредува изложеностите од ставот 1 од оваа точка во хомогени потпортфолија според сродност (на пример: вид на изложеност, главни дејности, географска локација и друго).

По исклучок на ставот 1 од оваа точка, банката не е должна да ги класифицира на групна основа изложеностите од ставот 1 од оваа точка, доколку не е можно нивно класифицирање во хомогени потпортфолија.

25. Банката го одредува износот на исправката на вредноста за изложеностите од точката 24 од оваа одлука согласно со точката 22 од оваа одлука.

Доколку изложеностите од точката 24 од оваа одлука имаат сроден кредитен ризик со одредено потпортфолио на кредити, при утврдувањето на исправката на вредноста банката може да ја примени стапката на очекувана загуба на тоа потпортфолио.

IV. УПРАВУВАЊЕ СО КРЕДИТНИОТ РИЗИК

26. Управувањето со кредитниот ризик е дел од целокупниот систем на банката за управување со ризиците и ги исполнува барањата за управување со ризиците определени со Законот за банките, Одлуката за управување со ризиците, како и останатите прописи донесени врз основа на овој закон.

27. Банката е должна да воспостави организациска структура којашто вклучува:

- дефинирани надлежности и линии на одговорност;
- соработка и размена на информации при управувањето со кредитниот ризик;
- јасно дефинирани одговорности на организациските единици на банката коишто се носители на кредитната активност и коишто се надлежни за преземање кредитен ризик и на организациските единици коишто се надлежни за управување со кредитниот ризик, и

- јасно дефинирани одговорности на организациската единица надлежна за одобрување кредити или други облици на кредитна изложеност и организациската единица надлежна за заднински работи во врска со кредитирањето.

28. Политиката за управување со кредитниот ризик или интерните акти за идентификување, мерење, контрола или намалување и следење на кредитниот ризик (правила, процедури и слично), коишто банката е должна да ги воспостави и да ги примени, треба да содржат:

- критериуми за одобрување кредити и друг облик на кредитна изложеност. Банката е должна пред одобрувањето на кредитот или другиот облик на кредитна изложеност да ги идентификува сите фактори коишто можат да имаат значително влијание врз ризичноста на изложеноста, односно врз клиентот, имајќи ги предвид најмалку критериумите од точката 6 од оваа одлука;
- критериуми за следење на кредитната способност на клиентот;
- начин на утврдување и следење на уредноста во намиравањето на обврските;
- оцена на кредитниот ризик којшто произлегува од валутниот ризик на кој е изложен клиентот и утврдување критериуми за одобрување кредити во девизи или во денари со девизна клаузула, имајќи ги предвид одредбите од точката 29 од оваа одлука;
- критериуми за следење на ризикот на земјата каде што се наоѓа седиштето, односно од каде што доаѓа клиентот - странско лице;
- содржина и начин на водење на кредитното досие за клиентите на банката;
- начин на вршење стрес-тестирање, претпоставки врз кои се темели тоа тестирање и начинот на известување во врска со резултатите од тестирањето;
- постапка на класификација и утврдување на исправката на вредноста и посебната резерва на поединечна и групна основа. доколку банката има развиено интерни категории на ризик коишто се за потребите на пресметка на исправка на вредноста, а коишто се разликуваат од категориите на ризик утврдени во точката 7 од оваа одлука, банката треба да овозможи нивно поврзување со категориите на ризик предвидени со оваа одлука и да обезбеди нивна конзистентна примена, како при одобрувањето на кредитната изложеност, така и при нејзиното следење;
- критериуми за формирање потпортфолија на кредити, постапка на определување и ревидирање на стапката на очекувана загуба, веројатноста за ненаплата и стапката на загуба заради ненаплата и нивно тестирање;
- критериуми за дефинирање, идентификување и следење на изложеностите со повисок кредитен ризик и преземање активности за наплата на овие изложености;
- дефинирање интерни лимити на кредитна изложеност, согласно со структурата на вкупната кредитна изложеност на банката (пр. по одделни клиенти, видови кредитни производи, дејности, валута и слично);
- доделување овластувања на лицата и органите вклучени во процесот на кредитното одобрување;

- дефинирање на дозволените исклучоци и постапката за нивно одобрување;
- дефинирање прифатливо ниво и вид на извор на отплата во однос на изложеноста на кредитниот ризик кон физички лица. При дефинирањето на прифатливото ниво на извор на отплата, банката ги има предвид релевантните показатели за движењето на трошоците на живот и валутата на изложеноста;
- дефинирање прифатливо обезбедување (вид на недвижен имот и подвижен предмет, хартии од вредност, побарувања и други права) коешто може да се земе како обезбедување за одреден вид кредитен производ или валута на изложеност, дефинирање на потребната документација и дефинирање на потребното ниво на покриеност на кредитната изложеност со прифатливо обезбедување;
- постапка и рокови за преземање и продажба на обезбедувањето;
- постапка и фреквенција на следење на пазарната вредност на обезбедувањето;
- постапка и правила за утврдување на периодот на очекувана наплата на обезбедувањето и за утврдување на процентот на намалување на вредноста на обезбедувањето којашто се вклучува во утврдувањето на исправката на вредноста и на посебната резерва;
- постапка и правила за отпис на побарувања;
- постапка и правила за реструктурирање и рефинансирање на побарувањето/побарувањата;
- начин на известување на органите на надзор и управување и сите останати лица коишто се вклучени во управувањето со кредитниот ризик.

29. Оценката на кредитниот ризик којшто произлегува од валутниот ризик на кој е изложен клиентот, најмалку треба да се однесува на следење, анализа и проценка на (не)усогласеноста на девизната позиција на клиентот и нејзиното влијание врз можноста клиентот редовно да ги намирава своите обврски кон банката.

При одобрувањето кредити во девизи и во денари со девизна клаузула, банката е должна да утврди и да применува:

- посебни критериуми за одобрување кредити во девизи или во денари со девизна клаузула коишто го земаат предвид и валутниот ризик на кој е изложен клиентот;
- квантитативни лимити на износот на секој кредит во девизи и/или во денари со девизна клаузула;
- квантитативни лимити на учеството на кредитната изложеност во девизи и на кредитната изложеност во денари со девизна клаузула на клиентите, во вкупната кредитна изложеност на банката.

Во рамките на редовното стрес-тестирање, банката е должна најмалку еднаш годишно да го утврди влијанието на промените на девизниот курс врз кредитното портфолио на банката.

Доколку очекуваните девизни приливи, девизни побарувања и денарски побарувања со девизна клаузула на клиентот покриваат најмалку 80% од неговите вкупни очекувани девизни одливи, девизни обврски и денарски обврски со девизна клаузула, се смета дека тој има усогласена девизна позиција. Се смета дека и клиентите кај кои цената на доминантниот производ зависи од движењата на цената на тој производ на светските берзи исто така имаат усогласена девизна позиција.

Банката е должна да воспостави евиденција на клиентите со усогласена и неусогласена девизна позиција.

По исклучок, банката не е должна да ги применува одредбите од оваа точка, за клиентите чијашто вкупна кредитна изложеност изнесува до 200.000 денари за физички лица и мали друштва, односно до 600.000 денари за останатите правни лица.

30. Информативниот систем (системот за известување) на банката треба да обезбеди извештаи најмалку за:

- структурата на вкупната кредитна изложеност, според категоријата на ризик и по активности/области коишто се од значење за изложеноста на банката на кредитен ризик (пр. по сектори, кредитни производи, валута, вид на обезбедување, рочност, земја и слично);
- вкупната кредитна изложеност на банката кон поврзаните лица;
- изложености со повисок кредитен ризик, утврдени согласно со точката 28 алинеја 10 од оваа одлука;
- движењето (миграцијата) на кредитните изложености од една во друга категорија на ризик во одреден временски период (т.н. транзициски матрици);
- кредитни изложености одобрени врз основа на дозволените исклучоци;
- резултатите од стрес-тестирањето;
- рефинансирани побарувања;
- реструктурирани побарувања;
- отпишани побарувања;
- нивото и движењата на исправката на вредноста и посебната резерва на ниво на вкупната кредитна изложеност и по одделни активности/области (пр. сектори, валута, рочност и слично);
- наплатени нефункционални и отпишани кредитни изложености.

Извештаите од ставот 1 од оваа точка се доставуваат до Надзорниот одбор најмалку на квартална основа, со исклучок на извештајот од ставот 1 алинеја 6 којшто се доставува во рок од 30 дена по извршеното стрес-тестирање и извештајот од ставот 1 алинеја 4 којшто се доставува најмалку на годишна основа.

31. Банката е должна да води кредитни досиеја за секој клиент.

Кредитното досие треба да ги содржи сите релевантни податоци врз основа на кои банката ќе може да го утврди идентитетот, кредитната способност, уредноста во намирувањето на обврските на клиентот и квалитетот на обезбедувањето.

Банката може да го води кредитното досие за секој клиент во електронска форма.

32. Народната банка ја проверува класификацијата на клиентот извршена од страна на банката и може да ѝ наложи на банката да изврши измена на категоријата на ризик, на износот на исправка на вредноста и на износот на посебна резерва за секоја кредитна изложеност, секое потпортфолио на кредити и секоја група слични финансиски инструменти.

Банката е должна, веднаш по добивањето на известувањето од Народната банка (допис, записник или друг сличен документ), да ги спроведе измените од ставот 1 од оваа точка.

V. СУПЕРВИЗОРСКИ СТАНДАРДИ ЗА ДОСТАСАНИ ЗА НАПЛАТА, А НЕНАПЛАТЕНИ ПОБАРУВАЊА

V.1 Продолжување на рокот на достасување

33. Продолжувањето на рокот на достасување на едно побарување два или повеќе пати, коешто е дел од рефинансирање на побарување, подлежи на одобрување од страна на Одборот за управување со ризици или на Кредитниот одбор.

При секое продолжување на рокот на достасување од ставот 1 од оваа точка, банката е должна да изврши анализа на причините поради кои се врши продолжувањето.

Одредбите од ставовите 1 и 2 од оваа точка не се однесуваат на депозитите кај домашни и странски банки и на вонбилансните позиции.

V.2 Реструктурирање на побарување/побарувања

34. При реструктурирање на побарување/побарувања, банката е должна да ги почитува критериумите за класификација на кредитната изложеност настаната како резултат на реструктурирањето, определени со оваа одлука, при што се имаат предвид одредбите од оваа глава.

35. Нето-ефектот од реструктурирањето на побарувањето/побарувањата не смее да доведе до зголемување на финансискиот резултат на банката, освен во случај на намалување на кредитната изложеност како резултат на наплата. Во период од шест месеци по извршеното реструктурирање, банката не смее да евидентира приход врз основа на ослободување исправка на вредноста/посебна резерва, којшто не е резултат на наплата на кредитната изложеност.

36. По исклучок на точките 34 и 35 од оваа одлука, банката може да одреди подобра категорија на ризик и/или да пресмета понизок износ на исправка на вредноста/посебна резерва, само доколку кредитната изложеност настаната како резултат на реструктурирањето е обезбедена со инструмент за обезбедување од точката 12 од оваа одлука.

37. Банката може да врши капитализација на каматата само доколку таа е дел од реструктурирањето на побарувањето/побарувањата, при што се исполнети критериумите од оваа глава.

38. Банката е должна при секое реструктурирање на побарување/побарувања да изврши анализа на причините поради кои се врши реструктурирањето. Врз основа на изработената анализа, Одборот за управување со ризиците, или Кредитниот одбор, донесува одлука за реструктурирање на побарување/побарувања.

V.3 Кредитирање за наплата на побарување/побарувања

39. Банката не смее да врши кредитирање за наплата на побарување/побарувања.

Следниве случаи не се сметаат за кредитирање за наплата на побарување/побарувања:

- се одобрува кредит на лице коешто има достасани обврски кон банката или на кое во рок од 30 дена му достасува некоја обврска кон банката, а банката обезбедила документирани докази дека одобриениот кредит нема да се користи за отплата кон банката;
- се врши рефинансирање или реструктурирање;
- се одобрува кредит на лице за затворање на недостасани обврски кон банката, при што со одобрувањето на кредитот се обезбедуваат поповолни услови за лицето;
- се искористуваат одобрените безусловно неотповикливи рамковни кредити, дозволени пречекорувања и кредити врз основа на кредитни картички, при што во моментот на одобрувањето лицето немало достасани обврски кон банката.

40. Банката е должна да преземе мерки за да се увери дека кредитната изложеност од точката 39 став 2 алинеја 1 од оваа одлука, нема да биде искористена за плаќање на обврските кон банката.

V.4 Отпис на побарувања

41. Банката врши отпис на побарување:

- врз основа на правосилна судска одлука (ако е донесена конечна судска пресуда за неоснованост на побарувањето или дека банката нема право на побарувањето, ако е завршена стечајната постапка и слично);
- во случаите коишто се предвидени со интересен акт на банката (пр. кога банката недвосмислено ќе утврди неможност и/или неподготвеност на клиентот да ја плати обврската, доколку трошоците за покренување и водење постапка за присилна наплата се повисоки од износот на кредитната изложеност и слично), или
- станува збор за мали износи на поединечно незначајни побарувања.

42. Банката врши делумен или целосен отпис на побарувањето со одлука на Надзорниот одбор на банката.

43. За отписите извршени врз основа на точката 41 став 1 алинеја 2 од оваа одлука, банката изработува елаборат за извршен отпис, којшто се разгледува и се усвојува од Надзорниот одбор. Елаборатот ги содржи следниве елементи:

- причината поради која се предлага отписот;
- преземените мерки за наплата на побарувањето и резултатите од тие мерки;
- лицата и органите коишто учествувале во одобрувањето на кредитот;
- причината за непостоење или за несоодветност на обезбедувањето на побарувањето;
- оценка дали се почитувани интерните акти (правила, процедури и слично) на банката со кои се определува одобрувањето, следењето, наплатата и отписот на побарувањата;
- во случаите кога постои поврзаност на клиентот со банката, се наведуваат лицата поврзани со банката коишто согласно со Законот за банките и прописите донесени врз основа на тој закон се сметаат за поврзани со клиентот.

44. По донесената одлука на Надзорниот одбор, отпишаното побарување се пренесува на посебна вонбилансна сметка и за него банката води посебна евиденција во период од најмалку десет години.

45. Банката не е должна да ги применува одредбите од точките 44 и 48 од оваа одлука на отписите од точката 41 став 1 алинеја 3 од оваа одлука.

За потребите на точката 41 став 1 алинеја 3 од оваа одлука, банката е должна, со одлука на Надзорниот одбор, да го утврди максималниот износ на поединечно незначајните побарувања.

VI. ИЗВЕСТУВАЊЕ НА НАРОДНАТА БАНКА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

46. Банките составуваат извештај за спроведувањето на оваа одлука според сметководствената состојба на крајот на секој месец и го доставуваат до Народната банка.

Рокот за доставување на извештајот е 15 дена по истекот на периодот за кој се известува.

По исклучок на ставот 2 од оваа точка, рокот за доставување на извештајот со состојба на 31 декември е пет работни дена по истекот на рокот за доставување на неревидираниот годишен финансиски извештај.

47. На посебно барање на Народната банка, банката е должна да изготви извештај со состојба на друг ден и во друг рок коишто се различни од состојбата и рокот наведени во точката 46 од оваа одлука.

48. Банката е должна да ја извести Народната банка за:

- секое извршено реструктурирање коешто претставува голема изложеност согласно со Законот за банките, и
- секој извршен отпис на побарувања.

Известувањето од ставот 1 од оваа точка содржи податоци за износот и називот/името и презимето на клиентот чиешто побарување се реструктурира, односно се отпишува согласно со ставот 1 од оваа точка. Банката го доставува известувањето до Народната банка во рок од десет дена по донесувањето на одлуката за реструктурирање на побарувања, односно одлуката за делумен или целосен отпис на побарувања.

VII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

49. Гувернерот на Народната банка го пропишува упатството и образецот на извештајот за спроведувањето на оваа одлука и формата и начинот на доставување на податоците од точка 51 став 2 од оваа одлука.

50. Одредбите од оваа одлука што се однесуваат на банките, соодветно се применуваат и на штедилниците.

Филијалите на странски банки се должни соодветно да ги применуваат одредбите од оваа одлука, имајќи ги предвид одредбите од Законот за банките и подзаконските акти донесени врз основа на овој закон со кои се регулира работењето на филијалите на странски банки во Република Македонија.

51. Банката е должна да го изготви првиот извештај од точката 46 став 1 од оваа одлука со состојба на 31 декември 2013 година и да го достави до Народната банка најдоцна до рокот утврден во точката 46 од оваа одлука.

Заедно со извештајот од ставот 1 од оваа точка, банката е должна да достави и податоци од кои ќе може да се согледа ефектот од почетокот на примената на одлуката врз износот на исправката на вредноста/посебната резерва на банката.

52. За сè што не е предвидено со оваа одлука, соодветно се применуваат одредбите од методологијата за евидентирање и вреднување на сметководствените ставки и за подготовка на финансиските извештаи.

53. Оваа одлука влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе се применува од 1 декември 2013 година.

Банката е должна да ги применува одредбите од оваа одлука на кредитните изложености одобрени до 30 ноември 2013 година и на начинот на евиденција на побарувањата отпишани до 30 ноември 2013 година, од датумот на нејзината примена.

Доколку банката на 31 декември 2013 година оствари добивка по оданочување, должна е делот од оваа добивка којшто произлегува од ефектот од почетокот на примената на оваа одлука, да го искористи за покривање на загубите од минати години или да го распореди во резерви или во задржана

добивка коишто ги исполнуваат условите од методологијата за утврдување на адекватноста на капиталот за вклучување во основниот капитал на банката.

54. На денот на отпочнувањето со примена на оваа одлука, престануваат да важат Одлуката за управување со кредитниот ризик („Службен весник на Република Македонија“ бр. 17/08, 31/09, 91/11 и 127/12) и Одлуката за супервизорските стандарди за регулирање на достасаните, а ненаплатени побарувања на банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 134/07).

О бр. 02-15/III
28 март 2013 година
Скопје

Гувернер и претседавач
на Советот на Народната банка
на Република Македонија

Димитар Богов